TİYATRO VE TERAPİ SANATLARI DERNEĞİ

SAYI 01

Playback Tiyatro

Playback Tiyatro kalbe iyi gelir

II. Uluslararası Playback Tiyatro İstanbul Buluşması · 20-21-22 Kasım 2026

İnsan Sesi · II. Uluslararası İstanbul Buluşması

İçindekiler

03 **Bir İhtimal Daha Var!**
Editörden

06 **Anlatmanın ve Anlatılanı Görmenin İyileştirici Gücü**
Özlem Sevimli & Deniz Sevimli

07 **Playback Tiyatro Bir Teyit**
Özlem Karaduman Sevimli

10 **İnsan Sesi**
Ayten Çelik

11 **Yaşama Dair: Hatay**
Altı tanıklık

14 **EVLER VARDI EV' LER YOKTU**
Oyuncunun gözünden

18 **I. Uluslararası Playback Tiyatro İstanbul Buluşması**
Atölyeler ve yürütücüleri

21 **Bir "Yapalım"dan Doğan İhtimaller**
TİTESDER'in kuruluş hikâyesi

Bir İhtimal Daha Var!

Merhaba! Günaydın, iyi akşamlar, selam. Gece mi orada sahi? İyi geceler. (Editör burada ekrana gülümsüyor.)

Geçtiğimiz dönem Sivil Sesler Festivali'nde sesimiz olan bir cümleyle başlamak istiyorum yazıya. Sözcüklerin tınısına, sesin bıraktığı ize...

Bir ihtimal daha var!

Beni tanıyorsan şayet, bu benim sesimdi. Şimdi sen kendi sesinden oku. Hatta bir daha oku. Bu kez vurgusunu değiştir. Bakalım aynı cümle sana aynı şeyi mi söylüyor? Denedin mi?

İh-tii-mall-lerr...

Haydi, zihnimizden ihtimaller deyince aklımıza gelen kelimeleri sıralayalım. Değişim, dualite, karşılaşma, seçim, cesaret, belirsizlik, kayıp, buluşma, ketmetmek, başlangıç, vazgeçiş, yeniden, Oğuz Hoca... Ya seninkiler? Bekle bekle, istersen seni de duyacağım. Ne güzel!

Peki, bu kelimelerin arasına umudu iliştirsem?

STOK 600 eğitimlerinin ilk gününde Tezcan Durna Hoca'dan gerçekçi umut kavramını duymuştum. Bir makaleden de söz etmişti. O gün zihnime yerleşen bu iki sözcük, sanatla ve insan hikâyeleriyle kurduğum ilişkiye başka bir soru ekledi: Gerçekliği inkâr etmeden ihtimalleri çoğaltabilir miyiz?

Umut, her şeyin yoluna gireceğine ilişkin bir garanti değil. Yaşananların ağırlığını hafifletmeden, koşulların içindeki hareket alanlarını fark edebilme çabası. Çünkü her ihtimal gerçekleşmiyor. Her hikâye istediğimiz gibi bitmiyor. Yine de insan, yaşadıklarının içinden başka bir bakış, başka bir ses, başka bir yol arayabiliyor. Bu aradığımız en gerçekçi ihtimal, en gerçekçi ses olsa gerek.

Bizim sanatla kurduğumuz ilişkinin malzemesi de hayatın kendisi. Gerçek hikâyeler, yaşantı deneyimleri, karşılaşmalar, hatırladıklarımız ve unutamadıklarımız... İnsanın içine sığmayan duyguların bir sese, bir harekete, bir imgeye dönüşmesi. Sanatın dışavurum gücü, yaşanmış olanı ortadan kaldırmıyor; ona duyulabilir, görülebilir, paylaşılabilir bir biçim kazandırıyor. En içeri bakınca, dışarı çağıranından...

John Berger, Görme Biçimleri kitabına şu cümleyle başlıyor:

"Görme konuşmadan önce gelmiştir."

Biraz duralım burada.

Herkesin her şeye acelesi var. Bir yere yetişmeye, bir şeyleri tamamlamaya, cevap vermeye, karar vermeye... Hatta dinlerken bile bir sonraki söyleyeceğimizi hazırlıyoruz. Görmeye ne kadar vaktimiz kalıyor? Bir insanın yüzündeki ifadeye, omuzlarının duruşuna, söyleyemediği bir söze?

Bir İhtimal Daha Var!

Playback Tiyatroda bir insan hikâyesini anlatmak üzere sandalyeye oturduğunda, biz zamanı onun için durduruyoruz. Dışarıda hayat bütün telaşıyla akmaya devam ediyor. İçerideyse o an, o insanın yaşantısına ayrılıyor. Dinliyoruz. Ardından oyuncular, müzisyen ve yönlendiricinin birlikte kurduğu sanatsal alanda hikâye, doğaçlamayla sahnede karşılık buluyor. Bir bedenin hareketi, bir müziğin ritmi, bir oyuncunun duruşu, kimi zaman da sessizlik... Müthiş...

Yaşanmış olan değişmiyor. Fakat o yaşantı artık yalnızca anlatılmış değil, görülmüş ve duyulmuş da oluyor. Sonrası sendeki ihtimaller silsilesi...

Bir seyirci kendi hikâyesini anlatmasa bile sahnede kendinden bir şey bulabiliyor. Bir başkasının sevinci, kaybı, korkusu ya da özlemi ona tanıdık geliyor. Bir hikâye başka bir hikâyeye dokunuyor. Aralarında görünmeyen bir ip geriliyor. Birbirini hiç tanımayan insanlar, aynı duygunun farklı yerlerinden tutuyor o ipi.

Sanki sanat bütün bu karşılaşmaların arasından sesleniyor:

Hey, selam! Yalnız değilsin.

Bu bir iyileşme vaadi değil. Yaşanan acıyı silmek, sorunları çözmek ya da hikâyeye başka bir son yazmak da değil. Bir insanın deneyimine tanıklık etmek, duygulara estetik bir biçim vermek ve o deneyimin başkalarında uyandırdığı yankıya yer açmak.

Yaratıcı dramada da yaşantılarımızdan, insan ilişkilerinden, çatışmalardan besleniyoruz. Bu kez kurmaca bir durumun içinde, roller aracılığıyla araştırıyoruz hayatı. Başka birinin yerinden bakmayı, bir kararın farklı sonuçlarını, alıştığımızın dışındaki seçenekleri deneyimliyoruz.

Playback Tiyatro gerçek hikâyeleri sahneye taşırken yaratıcı drama yaşantıdan beslenen durumları kurmaca içinde araştırıyor. Yöntemleri farklı olsa da ikisinde de insan, kendisiyle ve başkalarıyla karşılaşmak için zaman ayırıyor.

İşte bu karşılaşmaları ve onlardan doğan soruları sahneden sayfalara taşımak istedik.

Tiyatro ve Terapi Sanatları Derneği ile Playback Theatre Turkey Academy çevresinde biriktirdiğimiz deneyimler, araştırmalar, okumalar ve karşılaşmalar bu derginin harflerine karıştı. Tiyatro, yaratıcı drama, psikoloji ve farklı sanat disiplinleri aynı sayfalarda birbirlerine değsin. Bir yazı başka bir yazının sorusunu çoğaltsın. Bir düşünceye itiraz edilebilsin.

Çünkü bu dergi senin, benim, bizim sahnemiz... Bu kez sandalyelerimiz harflerden, sahnemiz sayfalardan. Sözcüklerle ağ kuruyoruz. Kimi düğümünü bir hikâyeye atıyor, kimi bir soruya, kimi de henüz adını koyamadığı bir duyguya. İhtimallerin karşısında durup birbirimizin sesine kulak veriyoruz.

Bir İhtimal Daha Var!

Harflerle kurduğumuz bu ağın bir ucu da benim çalışma masama uzanıyor. Bir süredir Playback Tiyatro üzerine bir kitap yazıyorum. Hem hikâyesel hem teknik bir yolculuk bu. Sahnelerde karşılaştığım gerçek insan deneyimleriyle Playback Tiyatronun oyunculuk, yönlendirme, dinleme ve doğaçlama bilgisi aynı masada. Bir hikâyeyi yazarken yönteme, yöntemi araştırırken yeniden insan hikâyelerine dönüyorum. Yazdıkça sorular çoğalıyor. Sorular çoğaldıkça sayfalar da!

Masamda sözcüklerle kurulan bu karşılaşmaların bir de sahnede, yan yana geldiğimiz hâli var. II. Uluslararası Playback Tiyatro İstanbul Buluşması'na hazırlanıyoruz! 20–22 Kasım'da İstanbul'da, farklı ülkelerden sanatçılarla, eğitmenlerle ve katılımcılarla yeniden buluşacağız. Atölyeler, gösteriler, farklı disiplinler ve anlatılmayı bekleyen hikâyeler... İlk buluşmada kurduğumuz ağın yeni insanlara, yeni seslere uzanmasını düşünmek bile heyecan verici. Bir düşünsenize, aynı sahneye kaç farklı yaşam sığabilir?

Ve şimdi, bu derginin ilk sayısıyla o ağı biraz daha genişletiyoruz.

Bir derginin okuruyla ilişkisi son sayfası çevrildiğinde bitmek zorunda mı? Biz sahnede hikâyeyi dinleyip ona sanatsal bir karşılık verirken burada da senin sesini duymak istiyoruz. Hem madem harflerden bir sahne kurduk, sana da yer açalım.

Sana küçük bir davetim var.

Dergiyi okuduktan sonra bir kâğıt çıkar. Üzerine şu cümleyi yaz:

"Benim için bir ihtimal daha var, çünkü..."

Devamını getir. Bir cümleyle, bir hikâyeyle, bir çizimle... Kendi yaşantından bir parçayı paylaşabilir, okuduğun bir yazının sende bıraktığı izi anlatabilirsin. Hatta itiraz edebilirsin. Adını yazmak zorunda değilsin.

Sonra bize gönder. Paylaşılmasına izin verdiğin yanıtları bir sonraki sayımızda "Okurun Sesi" başlığı altında buluşturalım. Birbirini tanımayan insanların cümleleri aynı sayfada karşılaşsın. Harflerden kurduğumuz ağa sen de bir düğüm at. Sanatın insanın en içinden çıkıp başka bir insana ulaşan o sesine birlikte yer açalım.

Şimdi en baştaki cümleye dönelim.

Bir ihtimal daha var!

İlkinde benim sesimle başlamıştık. Şimdi seninkini merak ediyorum.

Ne dersin, senin sesinde bu cümle nasıl duyuluyor?

Asaf Hâlet Çelebi'nin Sidharta şiirinde de duyduğumuz o sesle, insanın kendi içine ve başka insanlara uzanan arayışına bir selam bırakalım:

Om mani padme hum.

İnsanın gerçek özüne selam olsun.

Özlem Karaduman Sevimli

TİTESDER Kurucu Başkanı
Playback Theatre Turkey Academy (PTTA)
Kurucu/Eğitmen

KAYNAKÇA

Berger, J. (1972). Ways of Seeing (Görme Biçimleri, çev. Yurdanur Salman). BBC & Penguin Books.
Çelebi, A. H. Sidharta (şiir).

Anlatmanın ve Anlatılanı Görmenin İyileştirici Gücü

Playback tiyatro Türkiye'de 2012 ve 2014 yılları arasında Çağdaş Drama Derneği'nin 6 modüllük ve 180 saatlik bir playback tiyatro uygulayıcısı eğitim süreciyle başladı. 2014 yılında yaklaşık 30-40 kişi bu eğitimi bitirdi ve playback tiyatro yapmaya başladılar. Daha sonra zaman zaman gruplar halinde toplanıldı ve playback tiyatro performansları yapıldı. Fakat playback tiyatroda önemli olan sürdürülebilir olmasıdır. Ne yazık ki çoğu grup ya da katılımcılar bu süreci tamamlayamadı ya da sürdüremedi.

2018'de 7-8 Aralık'ta bir uygulayıcı eğitimi düzenlendi. O eğitime katılımımız sonrasında Özlem ve Deniz Sevimli tarafından Playback Theater Turkiye Akademi kuruldu. 2018-2019 yıllarında kurulan bu yapı yavaş yavaş akademi haline geldi. Bundan sonraki süreç performanslarla, yeni grupların oluşturulmasıyla, uluslararası eğitimler düzenlemekle, akredite hocaların Türkiye'ye gelmesi ve bizlerin yurt dışına gitmemizle daha da genişleyen bir ağ haline gelmeye başladı.

Playback tiyatronun Psikodramadan gelen bir yanı var. Moreno 'Ben psikiyatriye kahkahayı getireceğim' demişti ve getirdi. Etkisi biraz buradan kaynaklanmakta. Ancak onun dışında farklı sanatsal formlarla da çalışıyor; forum tiyatrodan, Grotowski'nin yoksul tiyatrosundan ve fiziksel tiyatrodan gelen yanlarıyla komplike bir yapısı var. Doğrudan bir terapi yöntemi değil, ancak klinik ortamlarda ve terapi süreçlerinde kullanıldığını biliyoruz. Türkiye'de henüz klinik ortamda uygulanmadı. Bunun ötesinde sanatsal bir form; sesini duyuramayanların sesini duyurduğu, hak temelli çalışmalarda çokça performans yaptığımız bir alan. Katılımcılar kendi hikayelerini anlatırlar; biz sahnede oyuncularla birlikte onu doğaçlama temelli performatif hareketlerle, seslerle ve materyallerle canlandırırız ve geri bildirim alırız. Geri bildirim alınması terapotik yanını besler. Günlük hikayelerimiz, başka insanların bedenlerinde ve seslerinde bir sahne üzerinde hayat bulur. İnsan anlatma ihtiyacı duyar çünkü anlaşılma ihtiyacı hisseder. Birisi ya da birileri tarafından dinlenilmek ister. Dolayısıyla tek başına anlatmak bile iyileştirici bir etkiye sahiptir.

Tiyatro ve Terapi Sanatları Derneği'ni (TİTESDER) Ekim 2022'de 10 kişilik kurucu ekibimizle kurduk. Türkiye'de sivil toplum kuruluşu olmak; daha fazla insanla bir araya gelmek, zihin ve beden gücüyle ortaklaşa çalışabilmek ve kurumsallaşarak diğer yapılarla resmi ilişki kurabilmek adına çok önemli. Hem tiyatro hem de terapiyle ilgilendiğimiz için bu adı verdik.

Dernek kurulmadan önce de hastanelere, okullara ve çeşitli kurumlara gidiyorduk; dernekleşme bu görünürlüğü artırdı. Kamu yararına projeler yürütmekteyiz. Hastanelerde, okullarda, işletmelerde, dezavantajlı gruplarla çalışmalar yapıyoruz. Akademi ile ortaklaşa performanslar ve kurslar düzenliyoruz. Derneklerin bağışçılarına özel performanslar gerçekleştiriyoruz. Sadece İstanbul'da değil, Türkiye genelinde sesi duyulmamış kesimlere ulaşmayı hedefliyoruz. Playback Tiyatro Akademi ile TİTESDER birbirini sürekli besleyen ve eş zamanlı yürüyen iki yapı olarak yolculuğuna devam ediyor.

Özlem Sevimli & Deniz Sevimli

19 ARALIK 2022

PLAYBACK TİYATRO BİR TEYİT

'' Playback Tiyatro; içimizdeki kutsalı yansıtmak, aynı zamanda yalnız insanı rahatlatmak için yaratıldı.''

Peter BROOK

Hava ne ara kararıyor, ne ara aydınlanıyor, cumartesi bir diğer cuma ertesisinin topuğuna ne ara basıyor. Anlamıyorum. İstanbul' da vakit çoktan seçmeli tercih karanlığı. Hava buz. Ne ara soğuyor bu hava! Anlamıyorum. Doğan abi kaloriferi erken kapattı en merkezi sistemlisinden. Üşüyorum. Üşümek hiç sevmiyorum. Anlamıyorum. Hem saat ne ara 00.54 oldu yahu! Çünkü yemin ederim çok uykusuzum çok üşeniyorum yazmaya oysa masamda müsvette, elimde mürekkepli musikim, ikisi ne ara raks ediyor yapay dünyamda. Anlamıyorum. Bu kafiye cüreti de ne böyle, metnin tam ortasında. Huh! Anlamıyorum. Çünkü artık konuya girmenin vakti geldi, biliyorum. Kalbin kadar hoş zamanını bu yazıya ayırdığın için, teşekkürlerin... Duyuyorum. Ah! Anlıyorum. Tüm bilinç akışlarımın çağrışmasını. İşte bunlar hep hikayelerden diyorum... Playback tiyatronun hikayeleri sahiplenişinden... Biliyorum. Hazır mısın? Sanırım başlıyorum.

Tamam tamam. Telaşlanma. Doğru yerdesin. Evet evet doğru satırda. Playback tiyatrodan bahsedeceğim sana. Bir tek... Bir sen ve ben... Benim devrilmek isteyen devrilemeyen cümlelerimin şimdisi bu satırların efendisi. Playback tiyatroyla tanışıklığım İstanbul' dan... İstanbul; yabancılığımın, maceramın, merakımın rengi... Sene 2018. Ay yine Aralık. Eğitim; sevimli bir adamın eşliğinde, Playback Theatre Turkey insiyatifinde, Opening Round Central European School of Playback Theatre tarafından düzenlenen '' Playback Tiyatro Uygulayıcı Eğitimi.'' Hikaye anlatmak, hikayelere atlamak, hikayelerde güç bulmak... 180 saatlik bir eğitimle rengarenk bir ceketin içinde büyümek... Büyürken bu ceketi, bu sahneyi, bu hikayeyi bir grup insanla hayal ettiğini, diktiğini, biçtiğini bilmek... İşte böyle başladım Playback Tiyatro hikayeme. Sonrasında bugüne değin devam eden rutinime. Ha hazır ''Playback'' demişken o değil, değil o ilk akla (geri çalma) gelen. Ya nedir dersen eğer, biraz da beylik laflarla tanımlayayım sana. Playback tiyatro; her zaman burada ve şimdi önünde doğan doğaçlama bir olay... Başkalarını duymak, dünyayı hissetmek için kendini gerçek hikayelerle ifade etmek, bu hikayeleri kalbinle dinlemek, sahnede nazikçe sahnelemek. Bir ritüel ve felsefesine uygun bir sahnelemek bu. Zeminde bir müzik eşliğiyle...Farklı geldi değil mi. Hiç bilmezken ben, duymamışken daha, demiştim bu alışık olmadığım bir düzen. Edebiyatıma, gramerime hiç uğramayan bir disiplin, sıfır bovalizm. Çünkü hikayeler gerçek ve yok ezber bir lirizm!

Madem bu satıra kadar geldin, bekle devam edeyim. Mesela Playback tiyatro (İzninle artık PT diyeceğim.) klasik Yunan trajedyalarından, doğaçlama tiyatrolardan, sadece komik(!) sahnelenmekten, kurgudan ve kurulmaktan çok uzak. PT hayatın matematiğini çözemediğimi aydınlatma gayreti. Çünkü değil mi ki anlatılan hikayeler gerçek. Ve şöyle ki salım ile çarşambamı ayıran, ya bak hatta otuz dördümle otuz beşimi birbirinden uzaklaştıran... Takvim değil ki, hikayeler... İçinde lunaparklar diken, cephe yağışları indiren, poyrazlar dindiren hep anlar, anılanlar, anılamayanlar... İşte hissedebiliyor musun, PT çok sesli bir şarkı. Kendi falına hep eski takvimden bakan, o takvimdeki duygulardan şuanlarda akan... PT oyuncusunun bedeninden, müziğinden, seyircilerin kırmızı ipinden taşan...

19 ARALIK 2022

Playback Tiyatro Bir Teyit

Bir genç adam normalde uyumsuz olduğundan ve zor hikaye anlattığından bahsediyor.'' Playback Tiyatroyla güzel oldu.'' diyor. ''Üstelik sanki yanımdaymış gibi sahnelediniz. Ama bu nasıl oluyor. Sözcükleri kullanmadan, zihnimin canlandırılmasını izlettiniz?'' Yani mesela bir kitapta şöyle diyor; PT oyunculuğu özgün, tam manasıyla tanımlı olmayan, kurgulanmayan hareketten, şiirsel metinden, metafordan, fiziksel oyunculuktan, müzik ve şarkıdan, sembolik dokudan, gruptan ve en en çok senin hikayenden yararlanan oyunculuk oluveriyor. Öyle özgün, öyle özgür...

Çok yorulmuştum bak ilk satırlarda. Ama bak hala buradayım. Çünkü PT işte tamda böyle insanları bir araya getiriyor. Tıpkı birbirinden habersiz insanların bizi izlemeye gelmesi gibi. Tıpkı senin retinanın benim acemi cümlelerimle bir araya gelmesi ve bizim hikayemizin örülmesi gibi.

Bir seyirci çok güzel söylüyor. Bir seyirci daha. ''Benim anlatmaya cesaret etmediğimi anlattı arkadaş.'' diyor bir sonraki, ''Nasıl da benim hikayemle aynı, bu çok garip.'' diye ekliyor yüzündeki tebessümle. O zaman dünyanın bütün güzel şeyleri kalbimi ılıklaştırıyor. Janothan Fox' a ve o güzel Jo Salas' a, teşekkür ediyorum. Bin dokuz yüz yetmiş dörtlerce...

Şimdi içimde yüzlerce kelime kozasını yırtmış çıkmayı bekliyor... Değil mi ki PT nun ilk noktası kelime kozaları, hikayeler etrafında dönen sözlü bir geleneğin temsili. Uzun akşamlarda zamanın tik taklarına yardımcı olan mum ışığı hikayelerinin kozasını hababam yırtması gibi. Şem ile Pervane değil mi o. Öyle gibi...

Çek bir sandalye otur. Ayakta kalmasın hikayen. Anlat. Dinleyeyim. Anlat. Dinlesin. Anlatayım. İzle. Hem değil mi ki hikayeler başkaları duyuncaya kadar içimizde akan sessiz nehir... Bazen kapalı bir havza, çıkışını bulamayan, en acısından... İşte PT o suyun cıvıltısı, başka bedenlerde başka seslerde ''varsın görüyorum'' un dışarı çıkma çabası... Ve bunun sanat olması... Evet çok kalp.

Playback tiyatro duygu, Playback Tiyatro hikaye, Playback Tiyatro bir cürret. Playback tiyatro içe değil dışa dökülen sen, ben... Artık çokta şaşırtmayan ve farkında bir tebessümü yüzüne iliştiren, '' şimdi sırası değil.'', ''Üff! illaki sırası gelir.''cümlelerinin sessiz kabuklarını yine usulcacık kıran. PT sen, PT ben, PT okuduğun bu cümle, evet evet aklındaki o an, unutamadığın o koku, işte PT bir kez yaşanan hikayen...

Bitiyor sanırım. Bitsin değil mi. Bu yazıyı yaz diyen Denizkadın ve Ulaşadam sayesinde, yazarak biraz daha demlendim bende. Dem çember. Dem onlara ve sana bir teşekkür. Döndüğüm çember bizim. Hem bak yazıdan uykuya dönüş de uzun oldu. Oysa ne kadar yorgundum. Kendimi yazılarını çok sevdiğim yazarkadın gibi devire devire de yazar buldum... Ama inan hiç esnemem olmadı. Gözümdeki astimat arada el salladı. Hem belki İstanbul' da şu an ki akademimize gelirsin, beraber deneyimleriz Playback Tiyatroyu ne dersin? Çember seninle uzayacak, uzanacak ve hepimizi içerecek. Hikayelerimiz bir iplikle birbirine o yüzden örülecek. Ben şuan bir grup dostinsanla her ay Playback Tiyatro yapmaya devam ediyorum. Playback Theatre Turkey Academi' de. Bostancı' da. Hem bak sen de benimle geldin son paragrafa. Doğan abi kaloriferi açmadı. Saat 01.48 e ne ara varmadı. Isındım. Anlıyorum. Bu da Playback Tiyatronun varlığının teyidi olsun. Varsın.

Playback Tiyatro Bir Teyit

10 Kasım 2026, İstanbul | 01.18

Rengârenk ceketimiz hâlâ üzerimizde. Ceket aynı ceket; cepleri değişti, farklılaştı, eksildi, çoğaldı. İçindekiler de öyle. Hikâyeler, dostinsanlar, yollar... Biraz söküldük, biraz dikildik. Eh, büyümek de böyle bir şey!

İlk ilmeği Deniz atmıştı.

Sene 2012. Deniz Sevimli, Playback Tiyatro Uygulayıcı Eğitimi'ni alıyor. Sonra düşüyor yollara. Şehir şehir, insan insan... Playback Tiyatro deneyim atölyeleriyle hikâyeleri buluşturuyor. Bir şehirde bırakılan ses, başka bir şehirde yankılanıyor. İlk tohumlar böyle serpiliyor.

Derken 2018. Bu kez ben, yüz seksen saatlik uygulayıcı eğitimimle giriyorum hikâyenin içine. Hani şu rengârenk ceketi birlikte diktiğimiz zamanlar... Deniz'in Playback Tiyatro yolculuğuna benim de hikâyem ekleniyor. İki ayrı yol, aynı sahnenin ihtimallerinde buluşuyor.

Sonra bir bakıyoruz, sahne büyümek istiyor. Eğitimler, atölyeler, oyuncular, yeni insanlar... İyi de bütün bunların bir çatısı olmasın mı? Olsun efendim! Nehirkadın'ın da desteğiyle Playback Theatre Turkey Academy doğuyor.

Derken yollar yine uzuyor. Bu kez İspanya'ya kadar! Playback Tiyatronun 50. yaşını kutluyoruz. Dünyanın başka yerlerinden gelen hikâyelerle, oyuncularla, aynı sanatın etrafında buluşuyoruz. Deniz de bu yolculukta artık akredite bir Playback Tiyatro eğitmeni. Bir zamanlar şehir şehir taşıdığı deneyim, yıllar içinde başka insanlara da yol açan bir birikime dönüşüyor.

Ve bugün sahnede dört ayrı ekibiz: First Playback, Merhabağ Playback, Bluetooth Genç Playback ve My Family Playback. Dört ayrı ses, dört ayrı renk. Kimi gençliğin heyecanıyla, kimi öğretmen hikâyeleriyle, kimi aile olmanın hâlleriyle, kimi yılların sahne birikimiyle... Aynı sanatın birbirinden başka ihtimalleriyiz.

Şimdi o rengârenk ceketin içinde yaratıcı drama, Playback Tiyatro eğitimleri, deneyim atölyeleri, oyuncu çalışmaları, performanslar ve uluslararası Playback Tiyatro İstanbul Buluşmaları var.

Hem bak, hâlâ büyüyoruz.

2022'de yazdığım o teyidin üzerinden neredeyse dört yıl geçmiş. Saat bu kez 01.18. Doğan abinin kaloriferinden haberim yok. Ama hikâyeler hâlâ içimizi ısıtıyor.

Ceketin son düğmesini dikmeye de hiç niyetimiz yok.

Varsın, devam etsin.

Özlem Karaduman Sevimli

TİTESDER Kurucu Başkanı
Playback Theatre Turkey Academy (PTTA)
Kurucu/Eğitmen

İNSAN SESİ

Bir Playback Oyuncusunun Deneyiminden

Bazen bir başkasının hikâyesinde, kendimize ait unuttuğumuz bir sesi duyarız.

Sanatın insanla kurduğu ilişkinin en derin yanı belki de budur. Bir şiirde, bir resimde, bir sahnede hiç beklemediğimiz bir anda kendimizle karşılaşırız. Bildiğimizi sandığımız bir duygu başka bir anlam kazanır; içimizde uzun zamandır sessiz kalan bir şey dile gelir.

Sanat bize kim olduğumuzu söylemez. Bizi kendimize gösteren bir alan açar. Ve insan, kendisiyle gerçekten karşılaştığında, artık bütünüyle eski insan değildir.

Yıllardır drama ve tiyatroyla kurduğum ilişkinin merkezinde bu düşünce var. Playback tiyatro ise bana bu karşılaşmanın bir insanın hikâyesinden geçerek nasıl gerçekleşebildiğini gösterdi.

Bir insan hikâyesini anlatır.

Biz oyuncular dinleriz.

Anlatılanlar bize ulaşır; yalnızca sözcükler değil, o sözcüklerin taşıdığı duygular da. Bir sesin titremesi, bir suskunluk, bir hatıranın ağırlığı…

Hikâye bize gelir, içimize dokunur. Kendi hafızamızda, yaşadıklarımızda, duygularımızda yankılanır. Sonra bedenimizden, sesimizden, hareketimizden geçerek başka bir biçime dönüşür.

Ve yeniden sahibine döner.

O an sahnede gerçekleşen şey, anlatılanın yalnızca canlandırılması değildir. Bir insanın yaşadığı duygu, başka insanların içinden geçerek görünür hâle gelir.

Fakat bu dönüşümün ince bir sınırı vardır. Oyuncu, anlatanın hikâyesini kendisine mal etmez. Onun yerine hissettiğini ya da onun hakikatini bildiğini iddia etmez. Kendi içindeki yankıya kulak verirken, hikâyenin sahibine ait olduğunu unutmaz.

Belki de Playback'in en derin yanı burada saklıdır.

Bir başkasının hikâyesine dokunmak, onu değiştirmeden, açıklamadan, ona kendi anlamımızı yüklemeden karşılık verebilmek.

Sahnede bazen tek bir hareket, bazen bir bakış, bazen de sessizlik bu karşılığın kendisi olur.

Anlatan, kendi hikâyesini başka insanların bedeninde görür. Oyuncu, hiç yaşamadığı bir hayatın duygusuyla karşılaşır. İzleyen ise belki o hikâyede kendi yaşamından bir iz bulur.

Aynı hikâyenin içinde, birbirinden farklı karşılaşmalar yaşanır.

Ve kimse o karşılaşmadan bütünüyle geldiği gibi ayrılmayabilir.

Sanatın tılsımını biraz da burada buluyorum.

Bir insanın sesinin başka bir insanda yankılanmasında. Bir duygunun sahibinden çıkıp başka insanların içinden geçerek yeniden ona ulaşmasında.

Çünkü bazen insan, kendi sesini en derinden, bir başkasının ona verdiği karşılıkta duyar.

Ayten Çelik
Playback Tiyatro Oyuncusu

Yaşama Dair: Hatay

19 ARALIK 2022

Hatayda 6 Şubat depremi sonrası ilk gidişimiz 13 Şubat haftası yani depremden hemen 1 hafta sonra gitmiştik. Büyük felaketin etkilerini gördüm ve hissettim. Her şeye rağmen 2 kez farklı yerlerde playback tiyatro performansı yaptık. Özellikle çocuklarla çalıştık ve çocuklar tüm saflıkları ile deprem anında ne yaşadılarsa doğal halleriyle anlatabildiler.

İkimci gidişimiz İBB aracılığı ile oldu. Ekipteki bazı arkadaşlar ilk defa geldiler. Heyecan, üzüntü ve umut ile beraber. 20-25 Haziran tarihleri arasında İBB Koordinasyon merkezinde konakladık. İlk deneyime göre oldukça iyi koşullar vardı. 6 kez değişik yerlerde çocuklarla ve yetişkinlerle playback tiyatro performansı yaptık.

Tek beklentim bilinmezlik oldu aslında. Çok şey konuşulup çok şey söylenmişti tüm süreç boyunca. Asıl önemlisi kalplere dokunmaktı. Ve benim için de öyle oldu. Kalbe ve kalplere dokunmak. Hem de sağaltıcı bir gücü olan playback tiyatro ile dokunabilmek, gördüm ki hikayesini anlatana, dinleyene, oynayana, izleyene de iyi geldi. Temel hissettiğim duygum öfke ve haksızlıklara tahammülsüzlük oldu aslında. Adaletsizliğe, insanın insana yaptıklarına ve insanın doğaya yaptıklarına. Daha kötü koşullar bekliyordum, daha iyi organize edilmiş birimlere rastladım. İnsanların her durumda zorlandıklarına, işlerine dört elle sarıldıklarına tanık oldum. Umutsuzluklara, çaresizliklere, güzelliklere, cesarete ve umuda tanık oldum.

''Umudu olmayanın atı koşmazmış'' diyor. Zülfü Livaneli.

Anlatılan her hikaye etkileyiciydi. Oynanan her an ve duyguda insanın insana sevgisi, öfkesi, heyecanı, acısı, üzüntüsü, gelecek hayalleri, cesareti, merakı, karmaşıklığı, korkusu ve umudu vardı. Yani insan olmaya dair bütün duyguları dinledik ve izledik.

''Playback Tiyatro Kalbe İyi Gelir'' sloganıyla yürüdüğümüz yolda bizimle hikayelerini paylaşan tüm depremden etkilenen insanlarımıza ve 2. kez bu fırsatı sağlayan İBB yetkililerine teşekkürler.

Deniz SEVİMLİ

Psikoterapist
TiTesder Kurucu üye
Playback tşyatro Akredite eğitmeni

Yaşama Dair: Hatay

Bu yaşanan olay 30 yıllık ömrümde gördüğüm ve deneyimlediğim ya da bir şeyler yapmak zorunda hissettiğim en büyük olaydı. Bir yandan da yönetmek zorunda hissettiğim ikincil travmatik vakalar vardı -okul öncesi öğretmeniyim ve öğrencilerim ve aileler çok etkilendi-.

Playback tiyatro ekibi olarak orada herhangi bir yerde bulunmak istiyorduk. Fiziksel ihtiyaçların yanında psikolojik olarak da destek olmak gerekiyordu –hala gerek-. Playback tiyatronun travmatik durumlarda etkisini biliyorduk ancak ülke genelinde büyük etkisi olan bu durumda etkisini ancak tahmin edebiliyorduk ve sahada çalışmamız gerekiyordu.

Birilerinin aracılığıyla orda bulunmanın koordinasyon ve düzen için daha sağlıklı olacağını biliyorduk, süreç içinde anlamıştık bunu. Depremin ikinci haftası gönüllü çalışma yapmak için TİTESDER olarak yine Hatay bölgesinde bulunmuştuk. Ancak orada çalışabilecek çok fazla imkan yaratamadık ne yazık ki. Ancak sahada olup bir şeyler yapamamanın sancısını sürekli çektik. Şansımıza İBB aracılığıyla orada çalışma yapma fırsatı bulduk.

Tüm bu süreçlerden bağımsız kişisel olarak yaşadığım eşsiz bir deneyimdi. Psikolojik olarak çok fazla dayanıklılık gerekiyordu. Fiziksel şartlar da malum. Onca acı, ölüm, gözyaşı, enkaz, geride kalanlar...

Ek olarak orda kaybedecek vaktimiz yok ne yapabiliyorsak yapmalıyız telaşı vardı bende. Çok kaotik bir süreç oldu bende. Deneyimlerim eşsizdi kendi içimde. Dönüşte Hatay'ı yuvam bildim. Orda yaşadığım süre hiç içimden akmıyor.

Haziranda Hatay Akom'da misafir edildik. Depremin ikinci haftası geldiğimizde herşey kaostu. Akom bölgesi beni çok şaşırttı. Kendimi önceki geldiğimiz duruma göre ayarlamıştım ki Akom'un sistemli halini görünce ve çalışma disiplinini görünce hayret ettim. Lüks gibi oldu bana. Fiziksel olarak şartlarımız iyiydi, servisimiz de vardı. Organizasyonların bazıları da hazırdı. Süreç içinde biz de çeşitli yerlerle bağlantı kurduk. Altı kere playback tiyatro yapma fırsatımız oldu.

Playback tiyatro bana kendini tekrardan kanıtladı. Bu kadar ağır travmaların yaşandığı bir bölgede bile ne kadar da faydalı olduğunu ve ne kadar etkili bir performans sanatı olduğunu kanıtladı bana.

Ekip olarak da herkes birbirinin işini kolaylaştırma halindeydi. Ekip olarak da iyi idare ettik. Önceki yazdıklarıma bakacak olursak psikolojik dayanıklılık çok lazımdı. İnsanlar bize acı hikayelerle geliyordu. Süreci idare etmek çok zordu aslında. Hem işine odaklan telaşı hem de insanız taş değiliz.

İşler ters gitmesin odak kendimize kaymasın süreci sağlam geçirelim telaşı. Bunlar zordu. Herkes bir şeyler anlatmak istiyordu. İnsanların bir şeyler anlatmaya o kadar çok ihtiyacı vardı ki... Anlatıp ağlamaya, geri kalan toplulukla bir olmaya. Anlaşılma kaygısı insanlarda, bizi unutmayın biz hala buradayız gitmedik biz yangını. Ekip olarak buna bir şekilde temas ettik. Nazikçe hikayeleri kabul ettik, nazikçe oynadık.

Süreç zordu. Bir şekilde insanlar küçük küçük eskiye dönmeye uğraşıyorlardı. Çaba, destek, dayanışma çok iyiydi. Temas ettiğimiz insanlar hep rutine dönme ve faydalı olma telaşındaydılar.

Süreç zordu, zor. Çok büyük çıkmaz. Garip. Kaotik. Dile gelmez. Zor.

Yeşim ÖZEN

Ana sınıfı öğretmeni
Playback Tiyatro Oyuncusu
Titesder Kurucu Üye

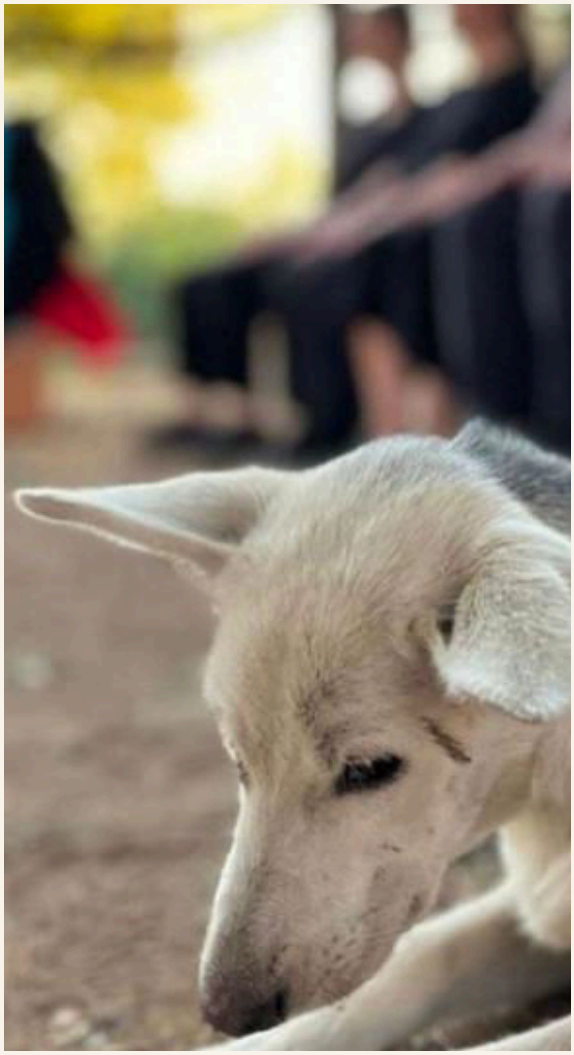
Yaşama Dair: Hatay

Bunu Hatay'da da sık sık dile getirdim Sanırım. Playback tiyatro ekibi arkadaşlarımla bir yürek olup hatay'a gitmek unutamayacağım bir grup çalışması oldu. Hala da oralarda geziniyor duygularım.

Açıkçası biraz tedirgin gittim neyle karşılaşacağım endişesi ve kaygısı vardı en çok korktuğum hatta fobisini yaşadığım deprem ve sonrasıyla yüzleşecektim. Öyle de oldu ekranlardan daha fazlası vardı...

Hikayelerin hepsi çok değerli bir o kadar hüzünlü derin iz bırakan Hikayelerdi. Hepsi çok kıymetli hikayeler. Anlatıcının hikayesini dinlemek ayrı bir efor, oynamak ayrı bir efordu benim için çünkü çoğu hikaye benim hikayem gibiydi oradaki birinci tekil şahıs bendim. Beni en çok etkileyen hikaye diye bir şey yok aslında hepsi tek tek çok değerliydi ve etkileyiciydi. Ama bazıları vardı ki bende kaldı dayısını askerdeyken kaybeden yeğen, Halısını Enkazın altında çaresizce arayan küçük kız, bir annenin çaresizliği, arama kurtarma ekiplerinin yetersizliğini anlatan çeşitli hikayeler, öğretmeninin anlattıklarından yola çıkarak empati kuran lise öğrencisi.

Playback tiyatro kalbe iyi gelir dedik Ve yola koyulduk. Onlar bizim kalbimize dokundular biz de onlara dokunabilsiysek ne mutlu bize.

Fadik BALABAN

Drama Öğretmeni
Playback Tiyatro Oyuncusu
Tiyatro ve Terapi Sanatları Derneği Üyesi

Yaşama Dair: Hatay

Deprem haberini televizyonlardan duyduğum ilk andan itibaren insanlara nasıl bir faydam olur diye arayış içindeydim. Uzaktan uzağa ne yapabilirdik? Gerek tanıdık ve arkadaşlardan gerek sosyal medya kanallarından aldığımız bilgilerle oradakilerin ihtiyaçlarına bir katkıda bulunmak için yardım toplama ve kolileme işlerinde gönüllü oldum. Herkes canla başla çalışıyordu. Yaşadığımız ikincil travmayla bu şekilde başa çıkabilmeyi ümit ediyorduk.

Depremden 5 ay sonra Hatay'a gideceğimizi öğrendiğimde elimi taşın altına koyma adına bir şeyler yapabileceğim diye sevindim ama içimde bir tedirginlik de vardı. O büyük acıdan sağ çıkmış insanlar bizi nasıl karşılayacaktı? Sonuçta onların hikâyelerini dinleyecek ve oynayacaktık. Anlatmak isterler miydi? Hikâyelerini bizim oyunumuzda görmek onlara nasıl gelecekti?

İstanbul Büyükşehir Belediyesinin konteyner şehrine vardık. Oradaki barınma şartları beklediğimden çok daha fazlasıydı. Zaten ne olursa olsun şikâyet etmeye hakkımız yoktu zira evini barkını, yuvasını daha da önemlisi en yakınlarını kaybetmiş binlerce insanın uzun süre yaşam alanı olan çadır kentlerde, o şartlarda, üç beş gün yaşayıp kendi güvenli evlerimize döneceğimizi bilmek, bende suçluluk- çaresizlik karışımı ayrı bir duygu uyandırıyordu.

Çocuklarla yaptığımız performanslarda hikâyeler çoğunlukla travmatik değildi. Anneleri çocuklarının yanında çok güçlü duruyorlardı. Performans sonrası çocukların olmadığı yerlerde sohbet ettiğimizde ise içlerinde kopan fırtınalara şahit olduk. Yaşadıklarını anlatma, paylaşma ihtiyaçları vardı. Çocuklarının yanında yaşamın normal rutinine dönmüş gibi yapan anneler onların olmadığı yerde kaygılarından, yaşadıkları acılardan göz yaşları içinde bahsettiler ve teşekkür ettiler, yine gelin lütfen, dediler. O zaman başlangıçtaki tedirginliğim yanıt buldu. İnsanın insana ihtiyacı vardı her şeyden önce. Şartlar ne olursa olsun sarılmaya, dinlenilmeye, anlaşıldığını hissetmeye ihtiyaçları vardı.

O kadar çok şey var ki anlatmak istediğim. Kısacık zaman diliminde tüm acılarına rağmen o insanlar bizi misafir olarak baş üstünde ağırladılar. Kahveler pişirdiler, bahçelerinin meyvelerinden verdiler, kasa kasa hem de. Biz de onları konteyner kentte diğer gönüllüler grubuyla paylaştık. Bir kez daha fark ettim ki nefes almaya devam ettiğin sürece tüm parçalanmışlıklarına, öfkene rağmen hâlâ yaşama tutunabilmek, bu birliktelikten ve birbirine sarılmaktan geçiyor. Ve çocuklar... İçinde bulunduğun yerde bir çocuk varsa şartlar ne olursa olsun her şartta çocuk olmak, çocukla çocuk olabilmek, umudu yeşertmenin biricik yolu gibi geldi bana.

Hiç unutamayacağım olaylardan biri, anlatılan bir kayıp hikâyesi sonrasında oyuna başlayıp, oyun esnasında gözyaşlarımı tutamayıp sahneden ayrılmak zorunda kalışımdı.

Diğeri, on dört yaşlarında bir kız çocuğunun hikâyesini paylaştığı anda bir sokak köpeğinin sahneye gelip kızın yanından ayrılmayışıydı. Köpeğin, kız ağlayınca havlaması, patisini kızın dizlerine koyup orada adeta "Ben buradayım, yanındayım!" dercesine duruşu unutulmaz bir andı.

Nurdeniz Gökçe Uzun

Edebiyat Öğretmeni
Drama Eğitmeni
Playback Tiyatro Oyuncusu
Tiyatro ve Terapi Sanatları Derneği Üyesi

Yaşama Dair: Hatay

Aslında deneyim olarak bakamadığım bir yerde kaldı yaşadıklarım. Çünkü dinlediklerim ve oynadıklarım benden birer parça gibiydi. İnsanların hikayelerini anlatırken bu kadar samimi ve içten olabilmesi, bunu bize böyle saf yansıtması beni çok etkiledi. Dinlerken 'nötr' kaldığımız ve aslında sahnemizin de bir parçası olan kısımlarda sessiz sessiz ağladığım çok hikaye oldu. Özellikle beklediğim bir hikaye ya da durum yoktu. Beklesem de olmazmış zaten. Öyle farklı hikayeler dinledik ki hepsi ayrı bir yerden bakıyordu hikayesine. Nerdeyse dinlerken beklediğim hissi hiç oynamadım. Çok ters köşe yapıldı diyebilirim. Ben sonrasında dönüp kendime baktığımda büyük bir umut gördüm. Neyden kaynaklı ya da kime karşı bilmiyorum. Sonuçta insan çoğunlukla deprem/ölüm hikayesi dinleyip oynadıktan sonra nasıl bir umuda sahip olabilir ki ama işte kişinin kendini ifade etmesi; hele de çocukların bunu hiç beklemediğiniz şekilde yapması insana çok farklı şeyler hissettiriyor.

Beni en çok etkileyen diye tek bir şey düşünmeye çalıştım ama hikaye hikayeye kapı açtı zihnimde. Bir çocuğun enkaz altında kalan halasını yetersiz arama kurtarma çalışmaları yüzünden kaybetmesi, bir annenin anne olarak kalabilme çabasını anlatması, bir gencin yoğun bakımdaki arkadaşının iyileşmesini beklediği hikaye gibi beni etkileyen bir çok hikaye vardı. Şimdi telefon açsam hikayesini oynadığımız E... Bey'in (depremzede) bana "merhaba umudum, geleceğin umudu." Diyeceğini bilmek ise ayrı bir his. Onların bizde bıraktığı iz kadar bizim de onlarda iz bırakmamız paha biçilemez bir şey.

Elif Hande ÇEVGEL

Bilgi Üniversitesi Öğrencisi
Playback Tiyatro Oyuncusu
Tiyatro Ve Terapi Sanatları Derneği Yönetim Kurulu Üyesi.

EVLER VARDI EV' LER YOKTU

Hatay hashtag. Deprem hashtag. Antakya hashtag. Hala süren sarsıntılar hashtag. Önceleyin görmediğin bir şehir hashtag. İBB aracı oldu gidiyoruz hashtag. Sonralayın da göremediğin bir şehir hashtag. 13 Şubat sonrası yeniden orada olmak hashtag.Yaşasın hashtag.Yaşasaydı (!) hashtag. Yaşayabilir hashtag. Yaşayacak hashtag(!)

Hatay. Büyüdükçe güçlendiğimi sandığım bir zamanda ve yok olan evlerin arasında hiç durmadan sallanan perdelerin verdiği ürpertiyle ilerlerken, arabanın camını daha az açmaya başladığım bir iklim, ilkim...

'Belki de' diyorum şimdi, Haziranın son günleri 'büyüdükçe güçlenmek neydi onu hatırladın.' Büyümek evvelinde görmediğin bir şehrin acısını, ordan gelecek hikayeleri, acının göbeğindeki çabanı, elden ne gelirseni, iyi ki Playback Tiyatronu, harikasın İBB ni, kalp-akıl-emek dengesini var etmeye çalıştığın içindeki yüzbinlerceni uyandırmaktı.Nasıl olurda bir şeyi uyandırmaya çalışırken böylesine susmaktı büyümek. Uyandırırken sadece susmak.Giderken uçakta susmak. Orada var olurken susmak. 6 Şubatlarca susmak...

Şehrin gösterdiklerini ve gitmeden muhayyelene kattıklarının birbiriyle falanca şiddetinde çarpışmasıydı susmak. Evlerin olması ve evlerin olmamasıydı susmak. Orada o atmosferdeyken sürekli bu cümleyi tekrarlamaktı susmak. Gitmeden acabalarındı. Gittikten sonra anlatılan hikayelerin bütün ünlemlerini sahnelemekti. Playback Tiyatroyu birde ordaki hikayelerle deneyimlemekti...

Sutaşı' nda bir çadırda, Yeşilpınar' da bir meydanda, Defne Parkında bir alanda... bir grup insan. Sandalyelerin üzerinde oturan bir sıra oyuncularla karşı karşıya... Bir tarafta bir dizi enstürmanı olan bir müzisyen oturuyor, diğer tarafta boş bir sandalyenin yanında bekleyen yönetici. Bu, başından geçen bir hikayeyi anlatmak için seyirciler arasından gelecek olan 'anlatıcı' içindi... Sonra ritüelleşmiş bir süreçte müzik eşliğinde hikayelerin akışı başladı... Diğer hikayeleri çağırdı... Sonra süreç aktı. Tıpkı hayattaki gibi, tıpkı 6 Şubat gibi.

Sadece depreme ait değildi hikayeler. İçte çıkmayı bekleyen birçok his o gün orada sözcük oldu. Sözcükler anlatmayanlar için bile bir anlama çarptı. Güç oldu. Güçlenmek yalnız hissederken -birken- içinde binleri uyandırmaktı. Sen düşerken tutacak 'senleri' çoğaltmaktı. Güçlenmek Playback Tiyatro atmosferinde birbirini duymak ve hafiflemenin kudretini bulmaktı. Bunu biliyorum. Çünkü hikayelerden öğreniyorum. Hatay da tanıştığım bana bir bidon zeytin veren yüreklerden görüyorum. Bizi uğurlarlarken seslerinin kırılışlarından, yükselişinden, tam da vaktinde kükreyişlerinden.

Değişen doğal sistemle beraber düzenlenmeye çalışılan sistem hep umut. Her şeye rağmen hep umut. İyi ki Playback Tiyatro. Teşekkürler İBB.

Özlem SEVİMLİ

Yaratıcı Drama Eğitmeni
Playback Tiyatro Uygulayıcısı/Oyuncusu
PTTA Eğitim Danışmanlık Kurucusu
Tiyatro ve Terapi Sanatları Derneği Üyesi

Merhabağ Playback Topluluğu

-Oyuncunun Gözünden-

Ve beklenen an gelmişti. İşte Yaz Buluşması'nda sahnedeydik. Hem de yaklaşık 100 kişilik bir seyirci önünde... Ekim ayında bir araya gelen Merhabağ Playback Topluluğu olarak Öğretmen Ağı'nda yüz yüze en sık bir araya gelen adhokratik topluluk olarak birbirimize çok iyi kaynaşmıştık. Daha üçüncü provada bir prova daha yapıp ilk defa performans alacağımızı öğrendik. Hepimiz çok heyecanlıydık. İlk performans sadece tanıdıklara açıktı, çok iyi geçti. İlk performansımızda sahip olduğumuz birbirmizle uyumlu olma özelliğimiz bizi sahnede parlattı. Sonrasında başka performanslar da geldi. Hepsi de ayrı bir tecrübe ve birbirimizi daha da yaklaştıran bir fırsat oldu. Sahnede bir bütün gibiydik, farklı bir enerji vardı. Bu tabii biraz da playback tiyatronun sihriydi. Bir süre sonra Özlem bizim yaz buluşmasında sahne alacağımız müjdesini verdi. Toplulukta bu kadar sık bir araya gelen ve enejik bir topluluk olduğumuz için Öğretmen Ağı'nda gösterimiz büyük merakla bekleniyordu. Biz de iple çekiyorduk. Bizleri Özlem ve Deniz hoca ve playback tiyatro ile bir araya getiren Öğretmen Ağı'na bir vefa borcu gibiydi. Açıkçası insanların bizim topluluğumuza dair söyledikleri de bizi ayrıca heyecanlandırıyordu. Sonra o an geldi. Açılış ritüeli için sahnedeydik. Performansımız muhteşem geçti. Herkes çok beğendi; hatta bayıldı. Yaz buluşmasının sonraki günlerinde bile insanlar gelip bize bunu nasıl yaptığımızı sorup hayranlıklarını ileten, o sırada başka etkinlikte olduğu için katılamayan ama pişman olan bir sürü hocamız bizi tekrar izlemek istediklerini söylediler. Yaz buluşması'nda resmen en popüler olan kişilerdik.

Gökhan Özyönüm Merhabağ Playback Topluluğu

I. Uluslararası Playback Tiyatro İstanbul Buluşması

Atölyeleri ve Yürütücüleri

Playback Tiyatronun 50.yılında 6-7 Aralık 2025 tarihlerinde Üsküdar Üniversitesi Çarşı Yerleşkesi'nde Tiyatro ve Terapi Sanatları Derneği (TİTESDER),Playback Theatre Turkey Academy ve Üsküdar Üniversitesi iş birliğiyle gerçekleştirilen *I. Uluslararası Playback Tiyatro İstanbul Buluşması*, alanında uzman yerli ve yabancı uygulayıcıları bir araya getirdi.

"Toplumsal İyilik Hali" ana teması ve Sesten Sese Kalpten Kalbe sloganı ile şekillenen etkinlik programındaki atölyeler, Playback tiyatronun yanı sıra psikodrama, drama,süreçsel drama ve forum tiyatro metodolojilerini kapsayan zengin bir teknik ve teorik içerik sundu. Buluşma kapsamında düzenlenen atölyeler ve yürütücülerine ilişkin genel özetler şu şekildedir:

Tüm Duygular İçin Bir Sahne — André Carvalho & António Vicente

Tiyatro yönetmeni ve oyun yazarı André Carvalho ile oyuncu António Vicente tarafından yürütülen bu atölye, terapötik tiyatro disiplininin olanaklarına odaklanmıştır. Çalışma, bireysel ve kolektif duyguların sahnede sansürsüz ve güvenli bir biçimde ifade edilmesine imkân tanıyan kapsayıcı bir alan kurgulamayı hedeflemiştir. Katılımcılar, sahnenin terapötik yapısını kullanarak duygusal ifade süreçlerini ve tiyatral formları deneyimleme fırsatı bulmuşlardır.

Dinleme Sanatı: Playback Tiyatrosunun İyileştirici Gücü — Bea Dora Somogyi

Playback tiyatro eğitmeni Bea Dora Somogyi'nin liderlik ettiği atölye, yöntemin temel taşlarından biri olan aktif ve derinlemesine dinleme becerilerini ele almıştır. Çalışmada, anlatıcının aktardığı hikâyedeki sözel ve sözel olmayan unsurların doğru çözümlenmesi ve bu verilerin dönüştürücü bir empatik dille sahneye aktarılması süreçleri üzerinde durulmuştur. Atölye, dinleme eyleminin iyileştirici ve bağ kurucu işlevini uygulamalı olarak göstermiştir.

İstanbul Buluşması

Atölyeleri ve Yürütücüleri

Augusto Boal Yolculuğu — Müjdat Ataman

Eğitimci ve yazar Müjdat Ataman tarafından gerçekleştirilen bu oturum, Augusto Boal'in geliştirdiği Ezilenlerin Tiyatrosu ve Forum Tiyatro ekolünün temel prensiplerini odağına almıştır. Atölyede; tiyatronun toplumsal değişim, sosyal farkındalık ve eylemsellik üzerindeki etkisi incelenmiştir. Katılımcılar, seyirci ve oyuncu arasındaki sınırları muğlaklaştıran Boal metodolojisini deneyimlemişlerdir

Sanatla Psikodrama — Nazmiye Atalan

Uzman sosyal çalışmacı ve psikodramatist Nazmiye Atalan'ın yönettiği atölye, sanat disiplinleri ile psikodramanın teknik imkânlarını bir araya getirmiştir. Çalışma kapsamında semboller, imgelemler ve sanatsal materyaller kullanılarak bireysel deneyimlerin ve içsel dünyaların dışavurumu sağlanmıştır. Atölye, psikodramatik tekniklerin tiyatral ve terapötik süreçlerdeki rolünü somut örneklerle ortaya koymuştur.

Tarafsızlık Yanılsaması: Playback Tiyatrosu ve Sosyal Adalet — Elsa Mauricio Childs

Playback tiyatro eğitmeni Elsa Mauricio Childs rehberliğinde düzenlenen atölyede, Playback pratiğinin sosyal adalet, insan hakları ve kapsayıcılık çerçevesindeki duruşu sorgulanmıştır. Sahnedeki "tarafsızlık" kavramının bir yanılsama olduğu vurgulanarak, kişisel anlatıların toplumsal bağlamı ve sosyal eşitlik süreçlerine nasıl hizmet edebileceği tartışılmıştır. Atölye, anlatılara etik ve hak temelli bir mercekten bakmanın önemini vurgulamıştır.

İstanbul Buluşması

Atölyeleri ve Yürütücüleri

Terapötik Bir Üçüncü Alan Olarak Dramanın Olanakları — Prof. Dr. Ruken Akar Vural

Akademisyen ve drama alan uzmanı Prof. Dr. Ruken Akar Vural tarafından yürütülen çalışmada, dramanın bireysel ve kolektif iyi oluşa katkısı teorik ve pratik boyutlarıyla ele alınmıştır. Atölye, “kurguda ben” ile “toplum” arasındaki etkileşimi inceleyerek, kurgusal alanın sunduğu korunaklı yapının bireysel iyileşme ve toplumsal dayanışma üzerindeki etkilerini mercek altına almıştır.

Hikâyeye İlk Adım: Playback Tiyatroda Tanıklık ve Yaratım — Özlem K. Sevimli

Playback tiyatro uygulayıcısı ve oyuncu Özlem K. Sevimli’nin gerçekleştirdiği atölye, Playback tiyatrosunun başlangıç noktası olan "tanıklık" ve "anında yaratım" süreçlerine odaklanmıştır. Anlatıcının deneyimine doğru şekilde tanıklık etme ve bu anlatıyı sahnede etik değerleri koruyarak estetik bir formla yeniden yapılandırma teknikleri uygulamalı olarak katılımcılara aktarılmıştır.

Playback Tiyatro, Psikoterapi ve Duygular — Deniz Sevimli

Klinik psikolog ve psikolojik danışman Deniz Sevimli tarafından yürütülen atölye, Playback tiyatro ile klinik psikoloji ve psikoterapi disiplinleri arasındaki kesişim noktalarını incelemiştir. Çalışmada, sahnede işlenen duygusal süreçlerin psikolojik boyutları, anlatıcı ile oyuncu arasındaki duygusal aktarım ve sahne üzerindeki empatik ayna olma süreçleri psikoterapötik ilkeler ışığında ele alınmıştır.

Bir “Yapalım”dan Doğan İhtimaller

TİTESDER’in kuruluş hikâyesi

“Ya Deniz, kumsalda başlar mı yoksa biter mi?”

— Silvana Tavano, Nasıl Başlar?

“Yapalım, yapalım, yapalım!”

Deniz’in sesini o günden duyar gibiyim. Bir fikir ortaya atılmış, zihnimizde birkaç kapı açılmış, henüz nasıl olacağını bilmediğimiz bir işe girişmek üzereyiz. Ben ve birkaç dostinsan birbirimize bakıyoruz.

“Okey, Deniiiz!”

İşte, kimi hikâyeler böyle başlıyor. Birinin sesindeki helecan, diğerinin sesinde karşılık buluyor. Sonra o sesler çoğalıyor. Birlikte düşünmeye, tartışmaya, üretmeye başlıyoruz.

Ve ve veee… 5 Ekim 2022’de Tiyatro ve Terapi Sanatları Derneği (TİTESDER) kuruldu.

Bir dernek kurmak, yalnızca aynı amaç etrafında insanların bir araya gelmesi değilmiş. Birlikte karar vermek, sorumluluk almak, anlaşamadığımız yerlerde konuşmaya devam etmek, durmak, gitmek, gidebilmek, yeniden düşünmek ve denemekmiş. Ay, hatta yeni yavaşlamalar öğrenmekmiş… Ee, kolektifleşiyoruz! Kâğıt üzerinde bir tüzel kişilik doğarken insan ilişkilerinin içinde başka bir yaşam başlıyor. Sanatla kurduğumuz bağ da bu yaşamın içinden geliyor.

Ernst H. Gombrich’in Sanatın Öyküsü kitabında sanat tarihine yaklaşırken hatırlattığı önemli bir düşünce var: Sanat, tek başına ve yaşamdan kopuk bir varlık değil; farklı zamanlarda, farklı koşullarda üreten insanların emeğiyle biçimleniyor. Bir eserin ardında bir insan, bir dönem, bir ihtiyaç, bir arayış bulunuyor. Bizim çalışmalarımızda da insanın yaşantısı, hikâyesi ve kendini ifade etme biçimi var. İnsanın öyküsü…

Çoğu zaman soruyorlar: “Siz ne yapıyorsunuz?”

Sahi, biz ne yapıyoruuuz?

Atölyeler, gösteriler, eğitimler, iş birlikleri… Bunları saymak kolay. Ama bütün bunların içinde neyi önemsiyoruz? Bir insanı gerçekten duymak ne demek?

Ne yaptığımızı ilk kez bu kadar açık fark ettiğim anlardan biri, bir gösterimizin ardından seyircilerden geri bildirim aldığımız gündü. Anlatılan hikâyelerin, onları yaşayan insanların sesinden duyulmasının ne kadar kıymetli olduğunu yeniden düşünmüştüm.

Öznenin sesini özneden duymak.

Ne kadar kısa bir cümle. İçine ne kadar çok sorumluluk sığıyor!

Bir insanın deneyimini onun yerine tarif etmeden, hikâyesini kendi bildiklerimize uydurmadan, söylemek istediğini kendi sesinden duymaya çalışmak… Üstelik yalnızca sözcüklerini değil; susuşunu, tereddüdünü, sevincini, sesinin titrediği yeri de fark etmek.

Playback Tiyatroda bu dinleme sanatsal bir karşılık buluyor. Yaratıcı dramada farklı roller, ilişkiler ve yaşantılar üzerine birlikte araştırma yapıyoruz. Tiyatro ve diğer sanat disiplinlerinde de insan deneyiminin başka ifade biçimleriyle karşılaşıyoruz. Üstelik sanatın yalnızca iyi hissettiren yanıyla ilgilenmiyoruz. Rahatsız eden, alıştığımızı sorgulatan, görmezden geldiğimizle karşılaştıran gücüyle de ilgileniyoruz. Çünkü yeni ihtimaller, kimi zaman tam da bu karşılaşmalardan doğuyor.

Fakat burada beni ayrıca heyecanlandıran bir şey var: **Bunu kolektif bir yerden yapabilmek.**

Bir "Yapalım"dan Doğan İhtimaller

Bir insan kendi hikâyesini anlatıyor. Başka insanlar onu dinliyor. Oyuncular, eğitmenler, katılımcılar, gönüllüler, sanatçılar... Herkes aynı şeyi düşünmüyor, aynı deneyimden gelmiyor, aynı sesle konuşmuyor. Zaten neden konuşsun? Kalabalıklaşıyoruz böylece...

Bir orkestrayı düşün. Her çalgının tınısı ayrı. Kemanın sesini flütten, çellonun sesini piyanodan beklemiyoruz. Birlikte müzik yapabilmek için çalgıların birbirine dönüşmesi gerekmiyor. Kendi seslerini koruyarak birbirlerini duymaları gerekiyor.

Bir dernek olarak örgütlenmek de farklılıkların silinmesi değil; farklılıklarla birlikte üretmenin sorumluluğu. Birinin getirdiği düşünceyi diğerinin geliştirmesi, bir başkasının itiraz etmesi, hiç aklımıza gelmeyen bir sorunun masaya gelmesi... Olmayan masa etrafında kırk takla atılması cabası! Kimi zaman bir atölye çemberinde, kimi zaman bir sahnede, kimi zaman bir toplantı masasında.

İnsanın sesi yalnızca kendisini anlatmıyor; başka seslerle karşılaştığında ortak yaşamımıza ilişkin sorular da doğuruyor. Kim duyuluyor? Kim konuşmakta zorlanıyor? Kimin hikâyesine yer açıyoruz? Birlikte üretirken birbirimizin farklılığını ne kadar koruyabiliyoruz?

Bu sorular yalnızca sahnede değil; sokakta, hastanede, markette, koyunların arasında, afişteki kendi fotoğrafımızı beğenmediğimiz o anda da karşımıza çıkıyor. Hatta başkalarının içimizde bıraktığı, bir türlü susmayan sessizliklerde...

TİTESDER'de tiyatro, yaratıcı drama, Playback Tiyatro ve farklı sanat yaklaşımlarıyla yürüttüğümüz çalışmaların ardında bu sorular var. Sanatın estetik ve ifade olanaklarını önemsiyoruz. Psikoloji ve terapötik yaklaşımlarla kurduğumuz disiplinlerarası ilişkileri de. Fakat sanatsal bir karşılaşmayı kendiliğinden terapi saymadan, her alanın yöntemine ve sınırlarına özen göstererek ilerlemeye çalışıyoruz. Çünkü bu yaklaşımın yalnızca düşüncede kalmasını değil, yaşamın içinde karşılık bulmasını istiyoruz.

Hatay'da depremin ardından karşılaştığımız insan hikâyelerinde, Cerrahpaşa Çocuk Diyaliz Merkezi'nde çocukların ve ebeveynlerin yaşantılarında, Kurye Hakları Derneği ile kurduğumuz iş birliğinde, okullarda, Öğretmen Ağı'nda, çocuk hakları üzerine yürüttüğümüz drama çalışmalarında bu yaklaşımın izlerini görüyoruz.

Her karşılaşmanın koşulları, insanları ve ihtiyaçları başka. Hatay'da bir hikâyeye tanıklık etmekle hastanede bir çocuğun hikâyesini dinlemek aynı deneyim değil. Bir öğretmenin mesleki yaşantısıyla bir kuryenin çalışma hayatındaki deneyimleri de birbirinden farklı. Biz de bulunduğumuz yerin sesini duymaya, o deneyimin sahibi adına konuşmadan sanatın olanaklarıyla ona yer açmaya çalışıyoruz.

İşte orkestranın sesini yeniden duyuyorum.

Bir dernek çatısında bütün bunları yapabilmek, yalnızca üretmek değil; ürettiklerimizi paylaşmak, erişilebilir kılmak, yeni insanlara ve yeni ihtimallere alan açmak demek.

Bir “Yapalım”dan Doğan İhtimaller

Gombrich, Sanatın Öyküsü kitabında büyük harfle yazılan, yüceltilmiş “Sanat” anlayışının karşısına sanatçıları, yani üreten insanları koyuyor. Bizim de büyük ve gösterişli bir “Sanat” iddiamız yok. İnsanın, hikâyesinin ve birlikte üretmenin peşindeyiz. Kendi dinginliğimizde, birbirimizi duya duya, yol aldıkça öğrenerek…

İlk günkü Deniz’in “Yapalım!” sesinin bugün başka seslerle çoğalmasını seviyorum. Bir fikrin atölyeye, bir atölyenin karşılaşmaya, bir karşılaşmanın yeni bir iş birliğine dönüşmesini… Birbirini daha önce tanımayan insanların aynı çemberde yan yana gelişini… Bir hikâyenin yalnızca anlatıldığı yerde kalmayıp başka insanlarda düşünce uyandırmasını…

Şimdi bu sesler, 20–22 Kasım 2026 tarihlerinde Üsküdar Üniversitesi Çarşı Yerleşkesi’nde gerçekleştirdiğimiz II. Uluslararası Playback Tiyatro İstanbul Buluşması’nda yeniden bir araya geliyor. Farklı ülkelerden sanatçılar, eğitmenler, katılımcılar; atölyeler, gösteriler ve farklı disiplinler… Buluşmamızın teması da insanı merkeze alan bu arayışla konuşuyor: Zamanın Ruhuna Dokunmak: Değişen Dünyada İnsan Kalmak.

Ve bütün bu karşılaşmaların içinden yükselen iki sözcük:

İnsan Sesi.

Bugün TİTESDER’in çalışmalarına, birlikte yol aldığımız insanlara ve önümüzdeki ihtimallere baktığımda kuruluş günündeki o küçük konuşmayı yeniden duyuyorum.

“Yapalım, yapalım, yapalım!”

“Okey, Deniz!”

Şimdi o seslerin arasında yeni bir yer açıyoruz. Çünkü bir insanın kendi sesiyle var olabildiği, başka insanların da onu duyabildiği her karşılaşma, birlikte yaşamanın ve üretmenin yeni bir ihtimali.

Sen de bizimle olmak istersen, gel! :)

Bir ses de sen kat. Bakalım birlikte daha hangi ihtimalleri çoğaltacağız?

Özlem Karaduman Sevimli
10 Kasım 2026

KAYNAKÇA

Gombrich, E. H. (1950). The Story of Art (Sanatın Öyküsü). Phaidon.
Tavano, S. Nasıl Başlar? Yapı Kredi Yayınları.
Tiyatro ve Terapi Sanatları Derneği (TİTESDER). Etkinlikler ve çalışmalar. https://titesder.com/

İNSAN SESİ

SAYI 01

TİYATRO VE TERAPİ SANATLARI DERNEĞİ

titesder.com